

4. *Zakon Ukrainy «Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2015 rik» [The law of Ukraine «On State budget of Ukraine for 2015»]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-19> (in Ukr.).*
5. *Zakon Ukrainy «Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2016 rik» [The law of Ukraine «On State budget of Ukraine for 2016»]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/928-19> (in Ukr.).*
6. *Zakon Ukrainy «Pro vnesennya zmin do Byudzhethnogo Kodeksu Ukrainy» [The law of Ukraine «On amendments to the Budget Code of Ukraine»]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/914-19> (in Ukr.).*
7. *Informaciya pro miskyj byudzhet mista Kramatorska [Information about the city budget of the city of Kramatorsk]: <http://www.krm.gov.ua/news/view/14920> (in Ukr.).*
8. *Podatkovyj Kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine], (2016). Kyiv, Verkhovna Rada (in Ukr.).*
9. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15 grudnya 2010 roku №1132 (u redakcii Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 sichnya 2015 roku №12 «Poryadok pereraxuvannya mizhbyudzhethnykh transfertiv» [The resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 15 December 2010 №1132 (in edition resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from January 23, 2015 №. 12 «The Order of transfer of interbudgetary transfers»): <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF> (in Ukr.).*
10. *Subvenciyi: gra za novymy pravylamy [Subventions: playing by the new rules]: <https://buhgalter.com.ua/articles/byudzhetnyy-proces/subvenciyi-gra-za-novimi-pravilami/> (in Ukr.).*

#### ДАНИ ПРО АВТОРА

**Боголіб Тетяна Максимівна**, доктор економічних наук, професор, декан фінансово-гуманітарного факультету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», заслужений працівник народної освіти України

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна.

e-mail: [bogolib60@mail.ru](mailto:bogolib60@mail.ru)

#### ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

**Боголиб Татьяна Максимовна**, доктор экономических наук, профессор, декан финансово-гуманитарного факультета ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды», заслуженный работник народного образования Украины

ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина

e-mail: [bogolib60@mail.ru](mailto:bogolib60@mail.ru)

#### DATA ABOUT THE AUTHOR

**Bogolib Tetiana Maksymivna**, Doctor of Science, Economics, Professor, Dean of Finance and Humanitarian Faculty SHEE «Pereyaslav-Khmelnytskyi SPU after Grygoriy Skovoroda», honored worker of education of Ukraine

Sukhomlynsky Str., 30, Pereyaslav-Khmelnytsky, Kyiv region, 08401, Ukraine

e-mail: [bogolib60@mail.ru](mailto:bogolib60@mail.ru)

---

УДК 336.6

## ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

**Кужелєв М.О.,  
Житар М.О.**

*Предмет роботи – теоретичні аспекти фінансової стійкості страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища.*

*Метою статті є розгляд та обґрунтування теоретичних та методичних аспектів фінансової стійкості страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища.*

*Метод і методологія проведення роботи – використані загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема порівняння, наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу та синтезу.*

*Результати роботи – з'ясована економічна природа й уточнена сутність поняття «фінансова стійкість страхової компанії»; досліджено значення фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні виконання страховиками суспільно визнаної ролі в економіці; визначені елементи впливу на фінансову стійкість страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища; запропоновані етапи стратегічного управління фінансовою стійкістю страхових компаній.*

*Висновки – стійкість страхових компаній є не лише важливою передумовою їх виживання, але й запорукою успішної реалізації їх місії та стратегічних цілей. Фінансова стійкість страхових компаній є основним фактором, за допомогою якого інститут страхування може повноцінно виконувати свою багатопланову роль та зумовлюється зацікавленістю держави в соціальній стабільності в суспільстві, прагненням страхувальників до швидкої і достатньої нейтралізації наслідків негативних*

випадкових подій, а страховиків – до зміцнення їх позицій на ринку, задоволення інтересів власників та подальшого поступового розвитку компаній.

**Ключові слова:** фінансова стійкість, страхові компанії, зовнішнє середовище, платоспроможність страхових компаній, андеррайтинг, перестраховування, страхувальники, ризик, системний підхід.

## ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ДИНАМИЧНОЙ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ

Кужелев М.А.,  
Житарь М.О.

*Предмет работы - теоретические аспекты финансовой устойчивости страховых компаний в условиях динамичной внешней среды.*

*Целью статьи является рассмотрение и обоснование теоретических и методических аспектов финансовой устойчивости страховых компаний в условиях динамичной внешней среды.*

*Метод и методология проведения работы - использованы общенаучные и специальные методы, в частности сравнения, научной абстракции, индукции и дедукции, анализа и синтеза.*

*Результаты работы - выяснена экономическая природа и уточнена сущность понятия «финансовая устойчивость страховой компании»; исследовано значение финансовой устойчивости страховых компаний в обеспечении выполнения страховщиками общественно признанной роли в экономике; определены элементы влияния на финансовую устойчивость страховых компаний в условиях динамичной внешней среды; предложены этапы стратегического управления финансовой устойчивостью страховых компаний.*

*Выводы - устойчивость страховых компаний является не только важной предпосылкой их выживания, но и залогом успешной реализации их миссии и стратегических целей. Финансовая устойчивость страховых компаний является основным фактором, с помощью которого институт страхования может полноценно выполнять свою многоплановую роль и обусловлен заинтересованностью государства в социальной стабильности в обществе, стремлением страхователей к быстрой и достаточной нейтрализации негативных случайных событий, а страховщиков - к укреплению их позиций на рынке, удовлетворение интересов владельцев и дальнейшего постепенного развития компаний.*

**Ключевые слова:** финансовая устойчивость, страховые компании, внешняя среда, платежеспособность страховых компаний, андеррайтинг, перестрахование, страховщики, риск, системный подход.

## FINANCIAL STABILITY OF INSURANCE COMPANIES IN THE DYNAMIC ENVIRONMENT

Kuzheliev M.O.,  
Zhytar M.O.

*The subject of the work - theoretical aspects of financial stability of insurance companies in a dynamic environment.*

*Purpose - review and study of theoretical and methodological aspects of the financial stability of insurance companies in a dynamic environment.*

*Method and methodology of work - used general scientific and special methods, such as comparison of scientific abstraction, induction and deduction, analysis and synthesis.*

*Results – clarified the economic nature and refined essence of the concept of «financial stability of the insurance company»; studied the importance of financial stability of insurance companies in ensuring that insurers socially recognized role in the economy; Certain elements affect the financial stability of insurance companies in a dynamic external environment; proposed stages of strategic management of financial stability of insurance companies.*

*Conclusions - the stability of the insurance companies is not only an important prerequisite for their survival, but also the key to the success of their mission and strategic goals. The financial stability of insurance companies is a major factor, with which the insurance institution can properly carry out its multifaceted role and due to the interest of the state in social stability, the desire of insurers to quickly and adequately neutralize the negative random events, and insurers - to strengthen their position in the market, satisfaction of the interests of owners and further gradual development of companies.*

**Key words:** financial stability, insurance companies, the external environment, the solvency of insurance companies, underwriting, reinsurance, insurers, risk, systemic approach.

**Актуальність теми.** Проблема забезпечення фінансової стійкості страхових компаній має важливе значення для ефективного функціонування сучасної економіки, оскільки від її рішення залежить спроможність страхового захисту суспільства, що може забезпечити економічну безпеку, стабільність економічного відтворення, особливо в умовах динамічного зовнішнього середовища. У зв'язку з цим особливого значення набуває аналіз фінансової стійкості страхових компаній. При цьому у вітчизняній літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття «фінансова стійкість страхових компаній» та існує ряд проблемних аспектів визначення і забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

**Ступінь дослідження даної проблеми вченими.** Теоретичні та практичні аспекти фінансової стійкості страхових компаній досліджували багато вітчизняних вчених, серед яких В.Базилевич, О.Барановський, О.Вовчак, Н.Внукова, О.Гаманкова, А.Єрмошенко, О.Козьменко, С.Науменкова, С.Осадець, Р.Пікус, Н.Ткаченко, та закордонних фахівців: А.Банасицький, Д.Бланд, А.Вагнер, Б.Денцер, О.Еверлінг, Р.Ейсен, Л.Игонина, Е.Кембелл-Харт, С.Луконин, А.Манес, А.Пфайффер, Ф.Ромейке, А.Сандстрем, К.Стівенсон, К.Хаген, та інші.

**Метою статті** є розгляд та обґрунтування сутності фінансової стійкості страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища.

**Виклад основного матеріалу.** У фінансовій системі України важливу роль на сьогодні відіграють страхові компанії. Правильна оцінка фінансової стійкості дасть змогу ефективно здійснювати управління їхніми ресурсами та забезпечить виконання зобов'язань перед клієнтами в повному обсязі за умов динамічного зовнішнього середовища, у тому числі фінансово-економічних криз, що періодично охоплюють всі сфери фінансового ринку.

Поняття «фінансова стійкість» походить від англійського «financial stability», що в перекладі з англійської мови означає - фінансова стійкість або стабільність. Сам термін «стійкість» більшість вчених трактує як здатність будь-якої системи підтримувати певні властивості та характеристики на незмінному рівні. В цьому сенсі слід погодитись з провідним вченим в сфері страхової діяльності, які розглядають стійкість як здатність системи підтримувати основні характеристики на стабільному рівні в умовах коливань ринку, адекватно протистояти впливу зовнішніх факторів і забезпечувати довгострокову динамічну рівновагу [1].

У широкому значенні стійкість свідчить про спроможність об'єкта, системи виконувати свої функції незважаючи на вплив ендогенних і екзогенних факторів. Таким чином, поняття «стійкість» є близьким за значенням до понять стабільності, постійності, сталості, надійності. Така етимологічна спорідненість зазначених понять призводить до їх ототожнення, що ускладнює розмежування таких економічних термінів, як «фінансова стійкість», «фінансова стабільність», «фінансова надійність», «фінансова платоспроможність».

Поняття фінансової стійкості та платоспроможності страхових компаній інтенсивно досліджуються в економічній літературі. Разом з тим, у визначенні економічної сутності цих категорій і їх відношення не досягнуто єдиного підходу [2]. деякі дослідники ототожнюють поняття фінансової стійкості і платоспроможності.

Так, Н.Рапніцька визначає фінансову стійкість страхової компанії як «такий стан (кількість і якість) її фінансових ресурсів, яке забезпечує виконання прийнятих страхових організацією, тобто платоспроможність в умовах несприятливих факторів і змін економічної кон'юнктури» [3]. Г.Чернова вважає, що фінансова стійкість страхової компанії - це «забезпечення гарантій виплат страхувальникам страховою компанією за договорами страхування» [4]. С.Луконін розуміє під фінансовою стійкістю страхової компанії «її здатність зберігати існуючий рівень платоспроможності протягом деякого часу при можливих зовнішніх і внутрішніх впливах на фінансові потоки» [5].

Таким чином, фінансова стійкість страхової організації пов'язується лише з тим, що в кожен момент часу вона може справити на цей момент обов'язкові платежі; при цьому не суттєво, чи вдається їй підтримання ліквідності, ефективності та ін.

Видається більш аргументованою позиція авторів, які не були тотожними зазначені категорії і розглядають платоспроможність як зовнішню форму прояву фінансової стійкості організації [6]. Фінансова стійкість відображає внутрішні аспекти фінансового стану, що характеризують збалансованість доходів і витрат, вкладених коштів і джерел їх формування, в той час як платоспроможність характеризує можливість за рахунок наявних грошових ресурсів своєчасно погашати свої платіжні зобов'язання. У той же час платоспроможність робить зворотний вплив на фінансову стійкість підприємства, оскільки повне і своєчасне виконання всіх видів зобов'язань, що впливають з проведених страховою організацією операцій, сприяє збереженню фінансової стійкості.

А.Шеремет визначає фінансову стійкість як певний стан рахунків підприємства, що гарантує його постійну платоспроможність. Сутністю фінансової стійкості він вважає забезпечення запасів і витрат джерелами коштів для їх фінансування [7]. І.Балабанов вважає фінансово-стійким такий господарюючий суб'єкт, який за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи, не допускає невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості і своєчасно розраховується за своїми зобов'язаннями, тобто основою фінансової стійкості є раціональна організація та використання оборотних коштів [8].

У свою чергу, А.Палкін пропонує дещо розширений підхід до визначення поняття «фінансова стійкість страхової компанії». Він акцентує увагу не лише на виконанні зобов'язань за договорами страхування та перестрахування, а й на виконанні фінансових зобов'язань перед «працівниками і власниками організації» [9].

Ю.Тронін, трактує фінансову стійкість страхової компанії як «здатність своєчасно і в передбаченому обсязі виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання щодо усіх суб'єктів (включаючи державу) впродовж усього строку дії укладених між ними договорів» [10]. Під цим самим кутом зору розглядає фінансову стійкість страхових компаній і А.Єрмошенко [11].

Наведена точка зору, звичайно, є цікавою і має право на існування, але водночас слід зазначити, що вона містить певні протиріччя. Адже специфіка надання страхових послуг, крім іншого, зумовлюється також наявністю часового інтервалу, впродовж якого страхова компанія готова виконувати взяті на себе зобов'язання. За певних обставин, договірні строки здійснення страховиком своїх зобов'язань можуть виходити за межі передбаченого договором кінцевого терміну їх дії.

Найбільш повним і послідовним дослідженням сутності фінансової стійкості страхових компаній є праця російського вченого Л. Орланюк-Малицької. Фінансова стійкість страхової компанії представлена як такий стан її фінансових ресурсів (кількість і якість), який забезпечує платоспроможність і подальший розвиток організації в умовах ризику, пов'язаного зі страховим захистом суб'єктів ринку. Дослідник відзначає, що зміна рівня фінансової стійкості страховика відбувається в певних критичних точках, у яких кількісні зміни у результатах діяльності та фінансових ресурсах компанії обумовлюють і їх якісну зміну [12].

Слід погодитись з докторами економічних наук, професорами С. Науменковою та О. Гаманковою, які вважають, що на фінансову стійкість страхової компанії впливають як зовнішні так і внутрішні фактори. До факторів макрорівня слід віднести такі, що впливають на всі суб'єкти господарювання і не підлягають диверсифікації (фактори системного ризику) та такі, що є специфічними для страхових компаній.

При формування стратегії діяльності страхової компанії і забезпечення певного рівня фінансової стійкості більш важливим є урахування специфічних для страхової компанії факторів макрорівня:

- динаміка циклічних коливань на страховому ринку;
- демографічні, економічні, національні чинники та рівень страхової культури;
- концентрація капіталу на ринку фінансових послуг та страховому ринку.

Така класифікація є найбільш доцільною для цілей управління фінансовою стійкістю страхової компанії, оскільки вона дозволяє передбачити у відповідь на зовнішні впливи певні внутрішні зміни, що забезпечують баланс зовнішнього і внутрішнього фінансового середовища господарюючого суб'єкта. Зовнішні фактори є результатом впливу на страхову компанію зовнішнього середовища. Вони не залежать від страхової організації і ефективності її роботи. До числа зовнішніх факторів економічного характеру, які суттєво впливають на фінансову стійкість страхової компанії, відносять динаміку банківського відсотка, рівень інфляції, стан фондового ринку і систему оподаткування; внутрішніх - андеррайтерських, тарифну, інвестиційну політику організації, наявність страхових резервів в необхідних розмірах, використання системи перестраховування, достатність власного капіталу та ін.

На відміну від зовнішніх, внутрішні чинники залежать від діяльності конкретної страхової компанії. Найважливішими серед внутрішніх факторів, що визначають фінансову стійкість страхової компанії, є стійкість страхового портфеля і стійкість інвестиційного портфеля.

Кожен з цих факторів формується під впливом цілої низки факторів другого порядку. Так, серед факторів, що впливають на стійкість страхового портфеля, можна виділити: андеррайтерську політику (політику, пов'язану з укладенням договорів страхування), політику в області встановлення тарифних ставок, наявність страхових резервів в необхідних розмірах, використання системи перестраховування, достатність власного капіталу.

Зовнішні та внутрішні фактори тісно взаємопов'язані. Зміна одних чинників може викликати зміну інших, і, отже, їх вплив на рівень фінансової стійкості страхової організації взаємообумовлений. Зокрема, тарифи на страхові послуги складаються під впливом, як зовнішніх (господарська кон'юнктура, рівень ризику і т.п.), так і внутрішніх факторів (збалансованість і величина страхового портфеля, стан інвестиційного портфеля, що склався, рівень витрат на ведення справи і т.п.).

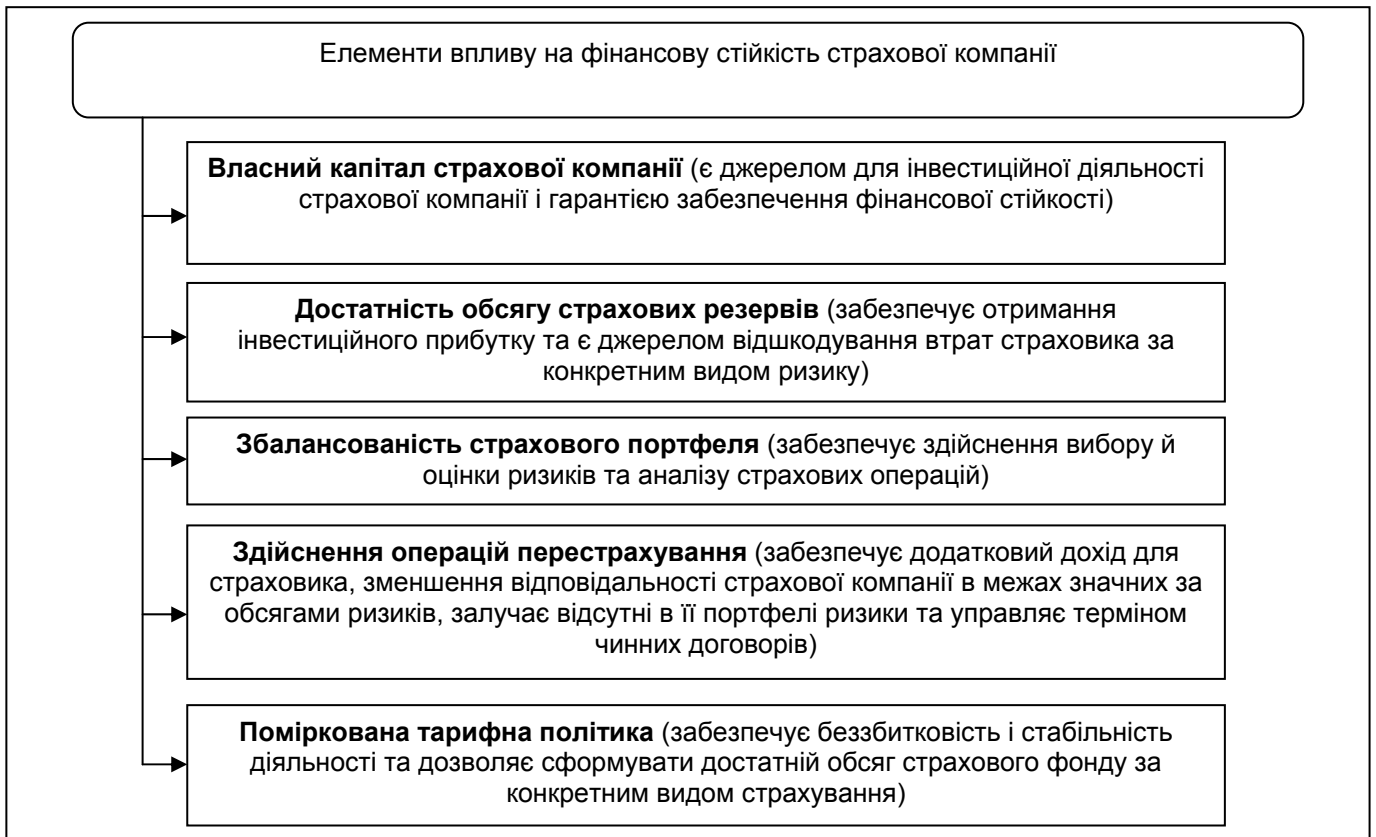
Стан інвестиційного портфеля в істотному ступені визначається станом фінансового ринку, витрати на ведення справи залежать від темпів інфляції, величина страхового портфеля обумовлена обсягом страхового поля, яке, в свою чергу, визначається демографічними, соціальними, економічними та іншими факторами, зокрема такими значущими, як економічний цикл. Так, цикл поновлення основного капіталу значно розширює страхове поле і можливості для зростання страхового портфеля, як по підприємницьким ризикам, так і по страхування майна. Тим самим цикл економічної кон'юнктури виступає як один з важливих зовнішніх факторів, що визначають стійкість страхової компанії, оскільки він характеризує можливість формування досить великого і збалансованого страхового портфеля. Значення зовнішнього оточення страхової організації посилюється в умовах системних глобальних і макроекономічних зрушень, особливо в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Аналіз фінансової стійкості страхової компанії здійснюється в розрізі таких елементів: власний капітал, помірні тарифна політика, збалансованість страхового портфеля та страхові резерви, здійснення операцій перестраховування. Вплив зазначених елементів на фінансову стійкість страхової компанії в умовах динамічного зовнішнього середовища подано на рис. 1.

Загалом капітал страхової компанії можна охарактеризувати як сукупність фінансових ресурсів, що перебувають у її розпорядженні. Законом України «Про страхування» [13] однією з умов забезпечення фінансової стійкості страхової компанії визначено наявність сплаченого статутного фонду та гарантійного фонду. У формуванні статутного капіталу страхової компанії визначальну роль відіграють вимоги національного законодавства: вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу та щодо представлення його лише у грошовій формі. Жорстка регламентація процесу формування власного капіталу з боку державних органів влади пояснюється тим, що на інститути страхування у суспільстві покладається функція страхового захисту та стабілізації економіки в моменти економічної нестабільності.

На початкових етапах розвитку страхової компанії фінансова стійкість забезпечується розмірами і якістю статутного капіталу, а в подальшому і іншими елементами власного капіталу, такими як резервний капітал, вільні резерви, нерозподілений прибуток. З розвитком страхової діяльності зростає роль таких

елементів, як збалансований страховий портфель, тарифна політика, достатність страхових резервів, перестраховування. Формування збалансованого страхового портфеля вживається для встановлення фактичної кількості застрахованих об'єктів або діючих договорів страхування на певній території. При цьому вся поточна й перспективна діяльність страхової компанії спирається на страховий портфель, структура якого визначає подальшу долю існування страхової організації як суб'єкта господарювання.



**Рисунок 1. Елементи впливу на фінансову стійкість страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища**

Під збалансованістю страхового портфеля розуміється його диверсифікованість, стабільність розвитку різних видів страхування, відповідність платежів і виплат компанії, укладених та припинених договорів, сформованих резервів та зобов'язань, договорів за якими відбуваються виплати, та беззбитковість договорів. Для збалансування страхового портфеля важливе значення має його величина, однорідність, рівновага та стабільність.

Найважливішим чинником фінансової стійкості страховика є страхові резерви. Склад страхових резервів і їх обсяги залежать від здійснюваних страхових видів страхування, строків дії договорів, рівномірності розподілу ризиків. Достатність страхових резервів залежить від обраних методів формування страхових резервів та від точності визначення страхової премії. Самі методи формування страхових резервів унормовані законодавчими та нормативними актами та є результатом досвіду світової страхової практики.

Процес розробки, обґрунтування та визначення порядку застосування страхового тарифу називається тарифною політикою. Цей процес є цілеспрямованою діяльністю страховика з визначенням, уточненням, впорядкуванням страхових тарифів з метою забезпечення інтересів учасників страхових відносин. З огляду на забезпечення фінансової стійкості страхових компаній слід зазначити, що страхові тарифи мають бути обчислені таким чином, щоб надходження страхових премій постійно покривали видатки страховика і забезпечували деяке перевищення доходів над витратами.

Специфічним елементом досягнення фінансової стабільності, який притаманний лише страховим компаніям є перестраховування. Зміст перестраховування полягає у передачі частини відповідальності страховика за певну плату іншому страховику. Перестраховування дає змогу брати на страхування дуже дорогі та унікальні ризики, сприяє запровадженню та поширенню нових видів страхування без додаткової загрози фінансової стійкості страховика.

Зауважимо, що діяльність страхових компаній пов'язана з великою кількістю різноманітних за походженням та інтенсивністю ризиків (стратегічний, ринковий, страховий, операційний, інформаційний ризики). В свою чергу, це зумовлює високий рівень ризикованості їх діяльності та необхідність забезпечення розробки адекватних превентивних заходів, а також заходів із належного реагування на реалізовані ризики. Звідси попередження негативного впливу ризиків і реагування на їх прояви вимагає складноорганізованої системної діяльності.

Враховуючи все вище наведене, можна стверджувати, що розгляд питань забезпечення та оцінки фінансової стійкості страхових компаній вимагає застосування методології системного підходу. При цьому, системність не означає простого вивчення системи з різних точок зору. Адже здатність до синтезу в одне ціле фактів, отриманих з різних джерел набагато складніша, ніж здатність до отримання інформації з різних ресурсів. Необхідний чіткий і ясний метод синтезу інакше процес пошуку істини на основі фрагментарної інформації з різних областей діяльності не буде успішним.

Сучасний етап розвитку вітчизняного страхового ринку вимагає стратегічного підходу до управління бізнесом. За допомогою стратегічного управління фінансовою стійкістю можливо досягти збалансованого задоволення вимог власників, страховальників, партнерів, кредиторів і держави.

Стратегічне управління в страховій галузі характеризується низкою особливостей, що безпосередньо пов'язані зі специфікою страхової справи, а саме:

- важливим значенням управління ризиками;
- значними можливостями страхових компаній у розвитку фінансового ринку в порівнянні з розвиненими країнами;
- спеціальним режимом нормативно-правового забезпечення (у т. ч. і в питанні оподаткування страхової діяльності);
- системою вимог щодо забезпечення платоспроможності страхової компанії.

На наш погляд, стратегічне управління фінансовою стійкістю повинно складатися з наступних етапів:

1. Визначення поточного фінансового стану компанії, ліквідності її активів та платоспроможності. Передбачається оцінка діяльності компанії протягом останніх років і відповідність до економічних нормативів, установлених державним регулятором.

2. Визначення бажаного фінансового стану та терміну його досягнення. Під час реалізації цього етапу доцільно орієнтуватися на лідера ринку з урахуванням довгострокової перспективи, а в разі управління компанією-лідером рекомендуємо використати модель умовного ідеального страховика, що є абсолютним монополістом на ринку й має оптимально збалансований страховий та інвестиційний портфель, користується високим рівнем довіри на фінансовому ринку. Більш конкретні характеристики умовного ідеального страховика залежать від стану компанії-лідера на ринку.

3. Вибір методів і засобів досягнення зазначеного рівня фінансової стійкості. На нашу думку, найкращим варіантом для вітчизняного страхового ринку виступає залучення фінансових ресурсів за допомогою продажу частини корпоративних прав стратегічному інвесторові як елементу диверсифікації джерел фінансування бізнесу.

4. Створення системи підтримки досягнутого рівня. Зазначений етап передбачає формування інформаційної бази про стан справ компанії, інструментів оперативного впливу на ситуацію та індикаторів, що дають змогу оцінити вплив прийнятих рішень. Ефективність використання цієї системи залежить від рівня впровадження інформаційних технологій, кваліфікації менеджменту та поточного рівня фінансової стійкості страховика.

5. Локалізація відповідальності страховика за всіма напрямками його діяльності. Цього можна досягти шляхом створення страхової групи, що складається з керуючої компанії та страховиків, більшістю корпоративних прав яких вона володіє.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Таким чином, питанням сутності фінансової стійкості страхових компаній в умовах динамічного зовнішнього середовища приділяється все більше уваги, що пов'язано насамперед з особливостями страхової діяльності, до яких відноситься: соціальний характер страхової діяльності; складність, а часто і неможливість, точної оцінки витрат в момент продажу страхового продукту, непрозорість страхових витрат; наявність значних негативних зовнішніх ефектів у випадку визнання страхової компанії фінансово нестійкою; багаточисельність та різноманітність страхових продуктів; велика кількість страхових компаній. Життєздатна страхова система, характеризується специфічністю, єдністю множини складових, що утворюють єдине ціле, динамічністю, самоорганізацією, упорядкованістю, керованістю та урегульованістю, інваріантністю, інформаційною відкритістю, комплексністю, що забезпечує їй стійку тенденцію до зростання, а розгляд питань забезпечення й оцінки фінансової стійкості страхової компанії є складним комплексним поняттям, дослідження якого вимагає застосування методології системного підходу.

#### Список використаних джерел

1. Kozmenko O. *Modeling the stability dynamics of Ukrainian banking system* / O. Kozmenko, O. Kuzmenko // *Banks and Bank Systems*. – 2013. – Volume 8, Issue 2. –P. 55.
2. Старчак Ю.Н. *Сборник определений, понятий и терминов по курсу «Страхование»: учебное пособие* / Ю.Н. Старчак, О.М. Шупило, А.С. Молчан. Краснодар, 2010.
3. Рапницкая Н.М. *Факторы финансовой устойчивости страховых компаний в современных условиях* / Н.М. Рапницкая // *Вестник МГТУ*. – 2010. - Т. 13. - №1.
4. Чернова Г.В. *Основы экономики страховой организации по рисковому видам страхования* / Г.В. Чернова. - СПб.: Питер, 2005.
5. Игонина Л.Л. *Управление финансовой устойчивостью страховых организаций* / Л.Л. Игонина, Е.Ф. Базык. – Краснодар: «Атрии», 2010.

6. Луконин С.В. Финансовая устойчивость страховых компаний и пути ее повышения / С.В. Луконин // *Страховое дело*. – 2003. – № 5.
7. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа: Учебное пособие / А.Д. Шеремет. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2001 – 536 с.
8. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 528 с.
9. Палкин А.В. Функциональная взаимосвязь показателей и факторов финансовой устойчивости страховой организации / А.В. Палкин. – Финансы. – 2008. – №12. – С. 45–48.
10. Тронин Ю.Н. Основы страхового бизнеса / Ю.Н. Тронин. – М.: Издательство «Альфа-Пресс», 2006. – 472 с.
11. Ермошенко А.М. Нова політика у сфері платоспроможності страхових компаній Європейського співтовариства / А.М. Ермошенко, В.В. Поплавська // *Фінанси України*. – 2007. – №11. – С. 103–109.
12. Орланюк-Малицкая Л.А. О понятиях и факторах финансовой устойчивости страховых компаний / Л.А. Орланюк-Малицкая // *Вестник финансовой академии*. – 1998. – № 1. – С. 33–38.
13. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України від 07.03.96 № 85/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
14. Житар М.О. Методичні аспекти управління ризиками страхових компаній / М.О. Житар // *Аналітично-інформаційний журнал «Схід»*. – 2016. – Вип. № 1(141).
15. Гаманкова А. Страховий ринок України в глобальному страховому просторі / А.Гаманкова // *Страхова справа*. – 2012. – № 2 (46) – С. 8-12.
16. Кужелев М. А. Предпосылки формирования механизма государственного регулирования системы коммерческого страхования / М.А. Кужелев, О.А. Шакура, Л.М. Вайсеро // *Бизнес Информ*. – 2014. – № 1. – С. 32-37.
17. Cummins J. David Convergence of Insurance and Financial Markets: Hybrid and Securitized Risk-Transfer Solutions / J. David Cummins, Mary A. Weiss // *The Journal of Risk and Insurance*. – 2009. – № 3. – p. 493–545.

#### References

1. Kozmenko O., Kozmenko O. Modeling the stability dynamics of Ukrainian banking system. // *Banks and Bank Systems*. – 2013. – Volume 8, Issue 2. –P. 55.
2. Starchak Y.N., Shupilo O.M., Molchan A.S. The collection of definitions, terms and concepts of the course «Insurance»: a manual. Krasnodar, 2010.
3. Rapnitskaya N.M. Factors financial stability of insurance companies in modern conditions // *Vestnik MSTU*. - 2010. - V. 13. - №1.
4. Chernova G.V. Basic economics of the insurance organization in risky types of insurance. - SPb.: Peter, 2005.
5. Igonina L.L., Bazyka E.F. Financial stability of the insurance companies. - Krasnodar «Atria», 2010.
6. Lukonin S.V. The financial stability of insurance companies and the ways of its improvement // *Insurance business*. - 2003. - № 5.
7. Sheremet AD Methods of financial analysis: Textbook / AD Sheremet. - 3rd ed., Revised. and ext. - M.: INFRA-M, 2001 - 536 p.
8. Balabanov I.T. Fundamentals of financial management. - M.: Finance and Statistics, 2000. - 528 p.
9. Palkin A.V. The functional relationship metrics and factors of financial stability of the insurance company. - Finance. - 2008. - №12. - S. 45-48.
10. Tronin Y.N. Fundamentals of Insurance Business. - M.: «Alfa-Press» Publishing House, 2006. - 472 p.
11. Ermoshenko A.M., Poplavskaya V.V. Nova politika in sferi platospromozhnosti INSURANCE kompaniy Evropeyskogo spivtovaristva // *Finansi Ukraine*. - 2007. - №11. - S. 103-109.
12. Orlyanyuk-Malitskaya L.A. The concepts and factors of financial stability of insurance companies // *Bulletin of Financial Academy*. - 1998. - № 1. - S. 33-38.
13. About strahuvannya: the Law of Ukraine od 07/03/96 number 85/96-BP.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
14. Jitaru M.O. Metodichni aspects upravlinnya rizikami insurance kompaniy // *Analitichno-informatsiyny magazine «Skhid»*. - 2016. - Vip. Number 1 (141).
15. Gamankova A. Rinok Ukraine in the global insurance prostori // *Strahova right*. - 2012. - number 2 (46) - P. 8-12.
16. Kuzhelev M.A., Shakur O.A., Vaysero L.M. Prerequisites formation mechanism of state regulation of commercial insurance // *BIZNES Inform*. - 2014. - № 1. - S. 32-37.
17. Cummins, J.D., Weiss, M.A. (2009), Convergence of Insurance and Financial Markets: Hybrid and Securitized Risk-Transfer Solutions. *The Journal of Risk and Insurance*, 3, 493-545. (engl).

#### ДАНІ ПРО АВТОРІВ

**Кужелєв Михайло Олександрович**, доктор економічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи

e-mail: [m-kristo@yandex.ua](mailto:m-kristo@yandex.ua)

**Житар Максим Олегович**, кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи та фінансового моніторингу, заступник директора навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи

e-mail: [zhytarmaksym@gmail.com](mailto:zhytarmaksym@gmail.com)

Університет Державної фіскальної служби України  
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна

#### ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

**Кужелев Михаил Александрович**, доктор экономических наук, профессор, директор учебно-научного института финансов, банковского дела

e-mail: [m-kristo@yandex.ua](mailto:m-kristo@yandex.ua)

**Житарь Максим Олегович**, кандидат экономических наук, доцент кафедры банковского дела и финансового мониторинга, заместитель директора учебно-научного института финансов, банковского дела

e-mail: [zhytarmaksym@gmail.com](mailto:zhytarmaksym@gmail.com)

Университет Государственной фискальной службы Украины  
ул. Университетская, 31, г. Ирпень, 08201, Украина

#### DATA ABOUT THE AUTHORS

**Kuzheliev Mykhailo Olexandrovich**, Doktor of Economic Science, professor, Director of Training and Research Institute of Finance, Banking

e-mail: [m-kristo@yandex.ua](mailto:m-kristo@yandex.ua)

**Zhytar Maksym Olegovich**, Candidate of Sciences, associate Professor at the Department of banking and financial monitoring, Deputy Director of the Training and Research Institute of Finance, Banking

e-mail: [zhytarmaksym@gmail.com](mailto:zhytarmaksym@gmail.com)

University of the State Fiscal Service of Ukraine  
31, Universitetska street, Irpin, 08201, Ukraine

УДК 336.733/734

### ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ЛОМБАРДНИХ УСТАНОВ

**Леваєва Л.Ю.**

*Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання регулювання ломбардної діяльності як інструменту впливу на економічний розвиток країни.*

*Метою статті є дослідження історичних аспектів виникнення і становлення ломбардів як небанківського сектора кредитних установ.*

*Методи дослідження. У процесі розкриття економічної сутності ломбардної діяльності було використано діалектичний, системний та структурний методи. Історичний та логічний підходи застосовано при визначенні етапів становлення та розвитку ломбардної діяльності.*

*Результати роботи. Стаття присвячена дослідженню діяльності ломбардів, які є досить новим видом кредитних установ в Україні. В статті розкрито історичні аспекти зародження, становлення та розвитку ломбардних установ в Україні та світі. Запропоновані підходи до класифікації етапів становлення та розвитку ломбардної діяльності, що дозволило визначити особливості регулювання відповідних фінансових послуг, що надаються ломбардами.*

*Висновки. Ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб: вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів, виконують своєрідну функцію соціально-економічних стабілізаторів в умовах будь-яких економічних змін.*

*Ключові слова: ломбард, кредитна установа, позика, застава, позичальник, ломбардні відсотки.*

### ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И СТАНОВЛЕНИЯ ЛОМБАРДНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

**Леваева Л.Ю.**

*Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы регулирования ломбардной деятельности как инструмента влияния на экономическое развитие страны.*

*Целью статьи является исследование исторических аспектов возникновения и становления ломбардов как небанковского сектора кредитных учреждений.*

*Методы исследования. В процессе раскрытия экономической сущности ломбардной деятельности были использованы диалектический, системный и структурный методы. Исторический и логический подходы применены при определении этапов становления и развития ломбардной деятельности.*

*Результаты работы. Статья посвящена исследованию деятельности ломбардов, которые являются достаточно новым видом кредитных учреждений в Украине. В статье раскрыты исторические аспекты*